

Мергьяматлу, Регьимлу
Аллагьдин тIварцIелди!

السلام

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

ДАГЪУСТАНДИН МУСУРМАНРИН ДИНДИН ИДАРАДИН ГАЗЕТ

№ 9 (124) сентябрь 2009 г. / рамазан-шаввал 1430 г. / Лезги чIалал вацра садра акъатзава. Къимет 15 манат

ТЕБРИК

Мергьяматлу тир Аллагьдин тIварцIелди!

сувар Иду-ль-фитр мубарак ийизва.
Къуй Аллагь-Таалади и Рамазандин вацра куьне кюр вири сивер, авур дуьаяр ва вири хъсан крар къабулрай, абур Ада квез са шумуд сеферда эвез хъувурай!

Къуй куьне и вацра къазанмишнавай няметар квез гъамишалугъ яз амуькрай, къуй и вацран къене куьн азад хъанвай вири гунагъар квевай гъамишалугъ яз къакъатрай!

Заз квехъ виридахъ дерин ва дуьз иман, талукъ тир крар ва кве дуьньядани бахтлувал хъана кIанзава.

Квез хийир-дуьа ийизвай ва куь хийир-дуьадихъ ва Аллагьдин мергьяматлувилахъ муьгътеж тир

Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадин председатель, муфтий Агъмад-гъажи Абдулаев

Гъуьрметлу вахар ва стхаяр!
Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадин руководстводин ва къилди жуван патай за вири мусурманриз алуькзвавай шад ва нурлу

УЪММЕТДИН НУР

Чи макъсад Аллагьдин разивал я

«Шейхерикай сада раб эцягъайла, Пайгъамбардиз вичиз тIар жезва», – лугъуз кхъизва гъуьрметлу шейх Саид-афандиди вичин «Назмабида». Аллагьдин Пайгъамбардилай вичелай къвезвай силсила давамаруни, гуьгъуьнлай къвезвай шейх-диз инсанар дуьз рекъел гъун патал ихтияр (иджаза) гуни чилин баракат артухарзава. Инсанрин риклер михъи авун, абурухъ галаз кIвалахун гъихътин кар я, мюридри чпи чеб гъикI тухвана кIанда – и ва тIарикъатдихъ галаз алакълу тир гзаф суалар чна гъуьрметлу шейх Абдул-Жалил-афандидин вилик эцигна.

ЧИ СУВАРАР

Сив хуьнин сувар

Сулейман-гъажи ТЕГЪИБЕКОВ,
«ТВ-Чиркей»-дин исламдин
программайрин редактор

Сив хуьнин сувар (яни Шавваль вацран 1-югъ) ва Къурбанд сувар (Зу-ль-Гъиджа вацран 10-югъ) Аллагьди суварин йикъар яз хкъана, вучиз лагъайтIа и йикъара муьминар Аллагьдиз муьтIуьгъ хъунилай гуьгъуьниз Адан Пайгъамбардиз вичи хъуниз гъазур жезва.

Яни Аллагьди эмирнавай 30 юкъуз сив хвейидалай гуьгъуьниз Пайгъамбарди вичи хъуьни, сунна тир Шаввальдин 6 юкъуз сивер хуьниз гъазур жезва. Аллагьди и вахтунда мусурманриз гузвай няметриз, берекатриз килигна ам

йисан-йиса алуькзвава ва гъадахъ галаз санал шадвални къвезва.

Сив хуьнин сувар алуькзвавай йиф жезмай къван Аллагьдиз ибадат авунал-

ди акъудайтIа хъсан я. Эгер вири йифел чан гъиз алакъ тийиз хъайитIа, адан чIехи паюнал къванни чан гъаваш, икни четин жез хъайитIа, са сят хъайитIани ибадатда акъуд, гъакI йифен ва пакаман куплар жемьатдихъ галаз санал мискинда авун патал чалишмиш хъухъ.

А йифиз Къуръан, зикр-салават, дуьа ва масабур кIелда, купларин бурж аламай-буру эвездин куплар хъийида. Йифен къулар хъайидалай гуьгъуьниз ва суварин капI ийидалди вилик гъакI жуван михъивилер авунал (суварин гъуьрметдай гъамам къабулун, чIарар къун, кикер атIун...) машгъл хъайитIа хъсан я.

» 3

– Гъуьрметлу шейх Абдул-Жалил-афанди. Жечни Квевай Куь несигъатчийрикай, Куь уьмуьрдин рекъикай ихтилат авуртIа?

– Медицинский институтда кIелзавайла, зун кирида къунвай кIвале яшамиш жезвай. Къуншидал Вини Инходай тир Абдулгъамид-афанди (къ.с. - къуддисса сирругу – Аллагьди адан сир пак авурай) къвезвай адан са мукъва-къили яшамиш жезвай. Са сеферда мугъмандиз атайла, зун адан патав фена. «Вун зи патав вучиз атана?», – хабар къунай ада зун акурла.

» 8-9

Нумрада:

2 РУГЪАНИЙРИН КЪАЙГЪУЯР
Къиблепатан Дагъустанда
алимрин межлисар

3 СУННАТ-КУПИАР
Суварин-капI

7 МУСУРМАН ТIВАРАР
Амал авуртIа хъсан я

9 ИСЛАМ ВА СУФИЗМ
Суфизмдикай гъакъикъат

КУЪНЕ САДА САДАЗ ПИШКЕШАР АЯ – КВЕЗ САДАЗ САД КІАН ЖЕДА

Гъадис

РУГЪАНИЙРИН КЪАЙГЪУЯР

Къиблепатан Дагъустанда алимрин межлисар Табасаран района

16-августдиз Табасаран райондин Гюхраг хуьре Къиблепатан Дагъустандин алимрин нубатдин межлис къиле фена. Мяркатда Махачкъаладай къиле Къиблепатан Дагъустанда РД-дин Муфтийдин векил Сулейман-гъажи Тагъибекоев авай алимрин са делегацияди ва къунши районрин ва хуьрерин имамри иштиракна.

Къейд авун лазим къевезва хьи, и хуьре межлис тухунин къарар хатадай къабулнавачир. 300 хозяйство авай и хуьре «Ассалам» газет саки садани подписка авунвач, инай исламдин вузра са аялдини клелзавач. Мавлиддиз лап тѳимил инсанар къватІ хъунини и хуьре ислам вилик финин къвалах лап зайиф тирдан гъакъндай шагъидвалзава. Гъаниз килигна и хуьруьз практикадиз ДИУ-дин студент Халимбеков Мурад ракъурнава. Ам иниз вичин хизанни галаз атанва. Адан уьмуьрдин юлдашдини рушариз тарсар гуз гатумнава. И къвалахди гъасятда хъсан нетижаярни арадал гъанва - хуьруьнвийри исламдин газе-

тар подписка ийиз гатумнава, хуьряй 10 аялди мискинди исламдин чирвилер къачузва.

Межлис ДИУдин преподаватель Абдулмалик-гъаджи Мегъамедбекова Пак Къуръандин аятар клелуналди ачухна. Ахпа алимри чпин вязер ийиз башламишна. Дагъустандин Огни шегъердин имам Мугъаммад-Рамазан Раджабован («Аллагъ-Тааладиз шукур авун»), Агъул райондин имам Къурбан-гъажи Рамазанован («Акъалтзавай несил тербияламишун»), Хив райондин имам Мансур-гъажи Визирован («Исламда уьмуьрдин макъсад»), Дербент райондин Хазар хуьруьн имам Арсланади Кужаеван («Рамазандин

варз ва адан лайихлувилер») несигъатрихъ къватІ хъанвайбуру гъевесдивди яб акална.

Лезги чІалал акъатзавай «Ассалам» газетдин редактор Ярагъмед Ханмегъамедова газетдин къвалахдикай, адан вилик акъвазнавай месэлайрикай, газет подписка ийизвай тегъердикай гегъенш суьгъбет авуна, и карда рехъ гузвай са бязи кими-вилерикай лагъана.

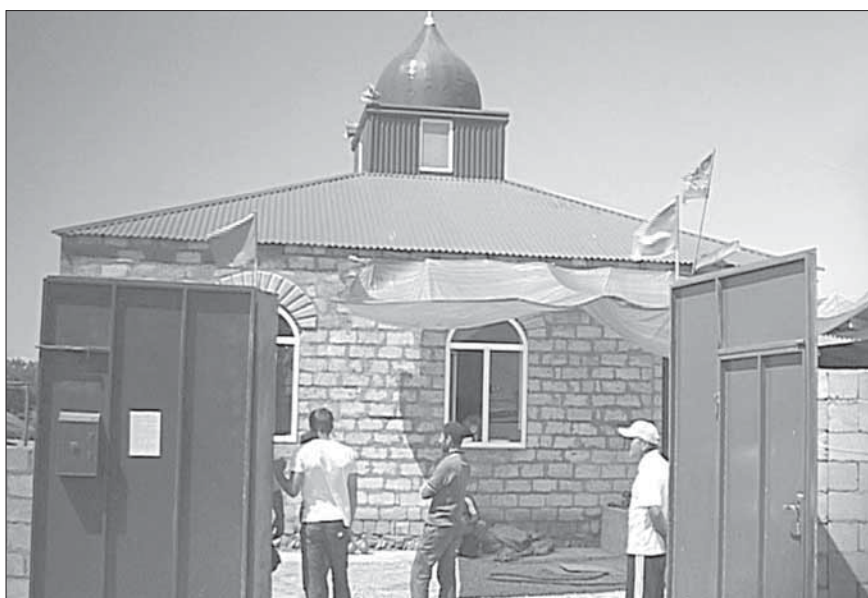
Пуд вах Мирзаеври клелай Къуръандин аятри межлисал атай-бур шадарна. Пуд вахани 7-класс акъалтІарна гатуз мискинди чпиз исламдин чирвилер къачузва.

Мяркатдин эхирдай рахай хуьруьн имам Мирзаев Мирзади виридаз чухсагъул лагъана ва ихтин мавлидар и хуьре мадни жедайдак умуд кутуна.

Дуьа авуна, ахпа хуьруьнвийри садакъаяр пайна. Къуй абур Аллагъди къабулрай! Амин!

Дербент района

17-август. И юкъуз Дербент Райондин Нюгди хуьре ина цийи мискин ачухуниз талукъарнавай чІехи мавлид къиле фена. Межлисал къунши хуьрерай ва районрай гзаф мугъманар, мискинрин имамар, райондин руководстводин ва общественностдин векилар къватІ хъана. Мяркатда Махачкъаладай атанвай алимрин са десте-дини иштиракна.

Мавлид Къуръандин аятар клелуналай башламиш хъана. Ахпа нубатдал алимриз, имамриз ва атанвай мугъманриз гаф гуз башламишна.

Дербент шегъердин Джума-мискиндин Имам Исамудин-гъаджи Саидован вяз Аллагъ-Тааладикай кичІе хъуниз, Адан къанунар къилиз акъудуниз талукъарнавайди тир. Гъа и шегъердин Буйнаскидин куьчеда авай мискиндин имам Шуайб-гъажи Гъасанбеков Аллагъдиз ибадат санал авунин лайихлувилерикай рахана.

ДУМД-дин экспертний отделдин къуллугъчи Мугъаммад-гъажи Гъажиева Пайгъамбардин () гъадисрал асаслу хъана мискинар эцигнай жезвай сувабрикай лагъана.

Агъул райондин имам Къурбан-гъажи Рамазанова вичин рахунра исламдин этикадихъ галаз алакълу тир са шумуд месэла къарагъарна. Ада исламдин тарихдай мусурманри гъатта къиникъин къурху авайлани исламдин этика чІур тавунин мисалар гъана.

Юсуф Къурбанова (Мегъарамдухуьруьн имам) ихтин меж-

лисла иштирак авунин лайихлувилерикай вяз авуна ва мукъвал-мукъвал мавлидра иштирак авуниз эвер гана.

Лезги чІалал акъатзавай «Ассалам» газетдин редактор Ярагъмед Ханмегъамедова вичин рахунра пуд месэладиз фикир гана – мискинрин везифаяр, «Ассалам» газет ва адан агалкъунар ва исламдин образование. Эхиримжи темадал ам къетлендиз акъвазна. Исламдин образование тешкил авунин карда хъанвай дегишвилерикай лап мукъуьфдивди ихтилат авур редакторди мавлид къиле физвай ва гъакІни вири Дербент райондин жегъилриз Махачкъаладиз исламдин ВУЗда клелиз атун теклифна.

Райондин администрациядин къилин заместителар тир Султан Саидова ва Мансур Исмаилова, гъакІни райондин агъсакъларин Советдин председатель Фарадуллагъ Расулова эхиримжи йисара район вири рекъерай вилик физвайди къейдна. Абуру райондин руководстводи гележегда Ислам вилик финизни артух фикир гудайди лагъана.

Эхирдай гаф и мискин эцигнал машгъул хъайи гъа и хуьруьн-ви Руслан-гъажи Джамиеваз гана. Мискин са йисан къене эцигна куьтягъайди къейд авур Руслан-гъажиди и кардик пай кутурбуруз виридаз чухсагъул лагъана.

Ахпа цийи мискиндин гъаятда суфрар ачухна, мавлидар клелна ва дуьаяр авуна.

Къуй Аллагъ-Таалади инсанри ийизвай вири крариз къимет гурай! Амин!

Хуси инф.

Баркалла ваз, Ислам

И йикъара Махачкъала шегъердин къилин Джума-мискинди школадин яшдин аялрин арада дуьз капІ авунай ва Къуръан клелунай къиле феи конкурсда Ханмегъамедов Ислама сад лагъай чка къуна.

Къейд авун лазим я хьи, Исламан ери-Гилийрин хуьряй я. Ада Махачкъаладин 27-нумрадин школадин 6-класс акъалтІарнава. Ислама ихтилатзавайвал, ам мискинди пуд лагъай классда авайла физ башламишна. – Гъар йисуз гатун каникулрин пуд варз за ина исламдин чирвилер къачуз акъудзава. Заз ина пара бегенмиш я. Тарсар гъикъван чирайтІа, гъакъван клелиз клан жезва. Чна Къуръан саки клелна куьтягънава. Идалай гъейри, цинин йисуз за «Ясин» сурани хуралай авунва. Гележегда заз зи уьмуьр Исламдин чирвилер къачунихъ галаз алакълу ийиз кланзава, - лугъузва Ислама.

Сад лагъай чка къур Исламаз пишкеш яз са шумуд ктаб, Къуръан, Гъуьрметдин Грамота ва пулдин премия ганва.

Баркалла ваз, Ислам.

Шикилда: Ислам Ханмегъамедов

Гъадис

АЛЛАГЪДИЗ ВИРИДАЛАЙНИ ДАКИАН КАС МИДЯВАЛ ИЙИЗ ГЪУЖЕТЗАВАЙДИ Я

ЧИ СУВАРАР

Сив хуьнин сувар

1 «

Сив хуьнин суварин юкьуз месикай са тлимил фад къарагъна, вири беден, сарар чувхвена (йифиз яд аладар тавунваз хъайитла) кланда. И юкьуз михьи (жезмай къван цийи) дамахдин пек-партал алукина, туплухъ гимиддин туплал гилигна, кутугай атир-затни яна, ширинлухрикай са вуч ятлани тлуьна, суварин капI авун патал фад хъиз мисклиндиз рекъе гьатун герек я.

Сив хуьнин суварин юкьуз шадвал кваз, гуьгьулар ачух яз хъана кланда. Иман гвайбуруз салам гуда, абуруз сувар мубаракда, хвейи сивер Сад Аллагъди къабулрай лугьуда. Мукъва-къилийрал, къуни-къуншийрал, чир-хчиррал къил члугвада ва жувани мугьманар къабулда.

Суварин йикъан экуьнахъ суварин капI (салату-ль-ид) ийида. Сифте яз Пайгъамбарди Гъиджрадин 2-йисуз авунай, идалай гуьгьуьниз ада ам садрани тавуна туначир ва ам суннадик акатнай.

Сувариз такбирар ва тасбигъар клелун хъсан яз гьисабзава. Абу Гъурайрадилай ага-къарнавай гъадисда лугьузва: «Куьне куь суварар «Аллагъу

Акбар» такбирдалди безетмиш ая». Пайгъамбарди лугьузва: «Ни суварин юкьуз 300 сеферда «Субхана Аллагъи ва бихламдиги» тикрар авуртла, ва адан суваб къенвай мусурманрин руьгъериз бахш авуртла, гьар са мусурмандин суруз агъзур нур яда, ва ам клелай кас рагъметдиз фейила Аллагъ-Таалади адан сурни агъзур нурдалди ишигълу ийида».

Вагъб бин Муньябига ихтилатзава: «Гъар сеферда суварар алукаяла, иблисди вири шейтанар клватзава, ва абуру жузазва: «Я чи чехиди! Вучиз вун икъван ажугълу я?»

Иблисди жаваб гузва: «И юкьуз Аллагъди Мугъаммадан уьмметдилай гьил къачунва, куьне абур нефсиниз кландай крарал ва гьевес хкаждай къугъунрал ягъалмишарна кланда». Мадни Вагъбалай ага-къарзава: «Аллагъ-Таалади сив хуьнин суварин юкьуз Женнет яратмишна, и юкьуз Туба лугъудай тар аклурна, ва и юкьуз Пайгъамбардив Аллагъдин вагъйу калам агакъарун патал Жабраил малаик хкъана, мадни, и юкьуз Фиръаванди дустагъ авур суь-

гъурчийрилай гьил къачуна».

Пайгъамбарди лагъанва: «Суварин йифиз Аллагъдивай гьил къачун ва сувабар тлалабиз ибадатар авур касдин рикI риклер рекъидай юкьуз рекъидач».

Ахъайзава хьи, Умар Асгъаб суварин юкьуз куьгъне, къазун хъанвай алухар алай аял акурла шехъна. «Вун вучиз шехъзава?» - лагъана аялди хабар къур члавуз ада ихътин жаваб гана: «Чан хва! заз кичле я, ви ихътин парталар алаз акурла амай аялар вал хъуьреда, ва и карди ви сувар перишан ийида».

Амма аялди лагъана: «Перишан жедай рикI аданди я хьи, вуж Аллагъди Вичин разивиликай атланватла, вуж дидебубадин члалаз килигзавачтла. За Аллагъ залай рази хъун тлалазава, вунни залай рази къухъ». Умар асгъаб мадни клевиз шехъна, аял къужахда къуна ва ам патал дуьа авуна Аллагъдивай вири хъсанвилер тлалабна».

Мадни ихътин ихтилатзава: «Сив хуьнин суварин пакамахъ Аллагъди чилерал няметар ракъурзава, абуру рекъерал акъвазна инсанри-

лайн жинеррилай гъейри амай вири махлукъатриз ван жедайвал гъарайзава: «Эй, Мугъаммадан уьммет! Мерд Аллагъдин патав ша, Ада квез булвилелди няметар гуда ва куь члехи гунагърилай гьил къачуда!»

Инсанар капIдай чкайрал мисклинриз атайла, Аллагъди малаикривай жузазва:

«Квалахай фяледиз квалах куьтягъайла вуч къвезва?»

Абуру жаваб гузва: «Адав вичин гъахъни вахкана кланда». Ахпа Аллагъ-Таалади лугьузва: **«Куьне шагъидвал ая, За абурув Зун разивилин ва гьил къачунин гъахъни вахкузва».**

Къуй чун Аллагъ-Таалади гьил къачудай ксарикай хъуй! Амин!

МУСУРМАНРИН СУВАРАР

Суварин капI (Салату-ль-Ид ва я `Ид-намаз) – им сив хуьнин суварин юкьуз (гъакI Къурбанд суваризни) рагъ экъечлайдалай гуьгьуьниз нисиналди (адет яз, тахминан са сятдилай) ийизвай суварин къве рекъатдин суннат-капI я. Ам ийидай вахт мисклиндин имамдивай виликамаз чирун герек я.

Суварин капI клвале авуртлани жеда, амма итимри а капI иман гвай маса ксарихъ галаз санал мисклинда авун герек къведа. Жез хъайитла, мисклиндиз яргъал рекъяй фена, куьруь рекъяй хтун меслят къалурзава, вучиз лагъайтла, Аллагъдин Векилди вичи гъакI ийизвай.

Суварин капI ийиз башламишдайла икI лугъуз ният авуна кланда: "За ният ийизва `Иду-ль-Фитрдихъ галаз алакьалу къве рекъатдин суварин суннат-капI авуниз Сад Аллагъ патал". Эгер капI маса мусурманрихъ галаз санал ийизваз хъайитла, ниятдин гафарал "жемятдихъ галаз санал" ва я "имамдихъ галаз" келимаяр алава хъувун герек я.

Ният авунихъ галаз сад хъиз тадиз "Аллагъу акбар" гафар лугъуда ва, гъилер япарив къван хкажна, ахпа агъуз-

на руфунал эцигна капI авунив эгечда. Чидайбуру куплунин эвел къилляй, адет тирвал, "Ваджагъту" дуьа клелда. И дуьа авуна куьтягъ хъайила, мад гъилер хкажна, "Аллагъу акбар" лугъуда ва ахпа гъилер авадарна, руфунал эцигна ("Фатихла" сура клелдайла хъиз) клелда: **"Субхана-л-Лагъи ва-ль-**

хламду ли-л-Лагъи ва ла илагъа илла-л-Лагъу ва-л-Лагъу акбар"

И дуьа клелайдалай гуьгьуьниз мад, гъилер хкажна, "Аллагъу акбар" лугъуда, ахпа, сифте сеферда хъиз гъа са дуьа клелда. Гъа икI ирид сеферда "Аллагъу акбар" лугъуда ва ругуд сеферда дуьа клелда.

Суварин капI (Салат-уль-Ид)

Ахпа, ирид лагъай сеферда, "Аллагъу акбар" лагъайдлай гуьгьуьниз "Агъузу..." ва "Фатихла" сура клелда. Адалай гуьгьуьниз вири гьерекатар адетдин куплунал хъиз ийида.

Къвед лагъай рекъатда "Фатигъа" сура клелдалди вилик мад "Аллагъу акбар" лугъуда, анжах вад сеферда, сужда авуна къарагъдайла лугъузвай "Аллагъу акбар" квачиз. Арайра лагъайтла, сад лагъай рекъатда хъиз гъа сад хътин дуьа клелда, анжах къуд сеферда. Эгер гьисабиз какахъна, "Аллагъу акбар" шумуд сеферда лагъанатла риклелай алатайтла, капI акъвазарна виже къведач, вучиз лагъайтла ам са акъван важиблу туш.

Къве рекъатдани "Фатихла" суьредилай гуьгьуьниз гъакI Къуръандай са вуч ятлани клелайтла пис туш. Виридалайни хъсанди сад лагъай рекъатда "Къаф", къвед лагъайда - "Икътараба", ибур тийижирбуруз сад лагъайда - "Къул я аййугъа-лькафирун", къвед лагъайда - "Къулгъу" ("Ихлас") клелун хъсан я.

Суварин капI клвале ийизвайбуру ам жуван хизан - паб, аялар, диде, вахарни галаз санал авуртла хъсан я.

Жезмай къван суварин капI рекъехуьле авайбуруни авуртла хъсан я.

Винидихъ къалурнавай дуьа чин тийидай касдивай адетдин къве рекъатдин суьннет капI (суварин капI авунив ният аваз) авуртлани жеда.

МУСУРМАНДИН ФЕРЗЕР

СУФИЙРИН
ХАЗИНАДАЙ

Закату-ль-фитр

Ам ни, мус ва гъи къадар гана кланзава?

Сив хуьнин суварин вилик квай юкъуз са сут-када недай шейэр авай ва рагъ аклидалди чан аламай гъар са мусурман итим, гъакл дишегъ-ли зеэр (Закату-ль-фитр ва я сагъ) гуниз мажбур я. Гъа икл, эгер гъа и вахтуналди аял хъайитла, гъадалайни зеэр гун лазим я.

Зеэр Рамазандин вацра мус гайитлани жеда, амма суварин вилик квай юкъуз рагъ аклайдалай гуьгъуь-низ суварин капл ийидалди гун хъсан яз гъисабзава. Амма суварин юкъуз къилай-къилиз, анжах рагъ аклидалди гайитлани жеда. Ам гун и вахтунилай яргъал ракъурун гъарам (къадагъа) я. Вахтунда зеэр гуз алакь тавур касди ам жезмай къван фад эвез хъувун лазим я.

Гъар са яшар хъанвай мусурман неинки тек са виче-лай, гъакл вичин нафакъадал алай (паб, аялар ва масабур) виридалайни зеэр гуниз мажбур я. Ихътин вахтунда вуна нелай зеэр гузватла, жезмай къван гъадавай ихтияр (векилвал) къачун меслят къалурзава.

Зеэр мукъвал-мукъвал ишлемишзавай продуктрилай алудда. Дагъустанда (вири Россияда хъиз) гзаф ишлемишзавай продукт къуьлуьн фу я.

Гъаниз килигна зеэр къуьлелай алудун лазим я. Инал къуьл хъсан еридинди ва михъиди хъун лазим я. Къуьлуьн зеэр 2,4 килограмм тайинарнава, амма адак жезвай гъам-гъуьм фикирда къуна, 2 килони 500 грамм хъайитла хъсан я. Бязи алимири зеэр - им 2 килони 700 грамм яз гъисабзава. Эгер и фикир бинедиз къачун хъайитла, мадни хъсан жеда.

Имам Абу Гъанифадин мазгъабдин бинедаллаз зеэр яз къуьл гун четин акъвазиз хъайитла, гъа къуьлуьн къадардин къимет пул яз гайитлани жеда. Инал ихътин са кар къейд авун лазим жезва. Абу Гъанифадин мазгъабди зеэр яз гудай къуьлуьн къадар 3 килони 400 грамм (бязибур 3 килони 700 грамм лугъузва) тайинарнава. Гъаниз килигна пул гъа и къадар къуьлуьн гъисабдай гун лазим жезва.

Икл яз хъайила шафиитри, ният авуналди икл лугъун лазим я: яни зеэр пул яз имам Абу Гъанифадин рехъ къуна гузва. Амма Шафии мазгъабдин рекъе авайбуру зеэр къуьлуьналди гайитла хъсан я.

Закатдин зеэр алуддалди ихътин ният авун лазим я: "За жувадай (жуван уьмуьрдин юлдашдилай, хцелай, рушалай - абурун тварар къуналди) ферз тир сагъ - закату-ль-Фитр Сад Аллагъдин тварцелди гун ният ийизва".

Эгер яш хъанвай мусурмандилай маса мусурманди зеэр гузвас хъайитла, ам векил яз къун лазим я.

Закату-ль-Фитр гъа закат хъиз анжах инсанрин тайин къатариз гун лазим я:

1. Акъалтлай кесиб, къекъверавилин гъалда авабуруз (яни лазим къадардин 20-30 процент доход авайбуруз).

2. Кесиб яз са гъал яшамиш жезвайбуруз (яни лазим къадардин 70-80% доход авайбуруз).

3. Закат къватлунихъ, хуьнихъ, гъисаб къунихъ ва паюнихъ галаз алакьа авайбуруз.

4. Цийиз диндал атанвайбуруз (яни Ислам къабулна куьмек герекбуруз).

5. Махсус икърардин бинедаллаз азад авунвай лувариз.

6. Чпел буржар алайбуруз, эгер абур Шариатди ихтияр ганвай рекъер патал (сагъламвал мягъкемарун, тлуьн, чарасуз къвал эцигун, пек-партал къачун патал ва икл мад) къунваз хъайитла.

7. Чеб гъакъикъи дуьз рекъе аваз имансузрихъ галаз пак дяве (гъазават) ийизвайбуруз.

8. Рекъе авайбуруз (яни Шариатди ихтияр ганвай сиягъатда аваз лазим такъатар гумачирбуруз).

Къетлендиз къейд авун лазим я хъи, закат анжах винидихъ тварар къунвай жуьредин мусурманриз гун лазим я. Масабдуруз (месела, винидихъ лагъанвай категориядик акат тийизвай етимриз, инвалидриз, мисклинриз) гун дуьз туш. Ихътин дуьшуьшра закат къалпди яз гъисабзава.

Сифте нубатда закат чпиз ам къвезвай къуншийриз, мукъва-къилийриз (Шариатдин бинедаллаз чпи сагъ гуниз мажбур тирбур квачиз, инал паб, яшар тахъанвай аялар, таьмин тушир диде-буба... хуьниз мусурман мажбур я) гун лазим я.

Эгер абурун арада чпиз закат къведай ксар авачиз хъайитла, гъа и хуьруьн агъалийриз гана кланда. Эгер и хуьрени (шегъердани) ахътин инсанар авачиз хъайитла, къунши хуьрерин, шегъеррин агъалийриз гуда.

Вичиз талукъ тир сагъ къачур и ва я маса касдиз ам вичиз кланивал харж ийидай (недай, маса гудай, пишкеш ийидай ва икл мад) ихтияр ава.

Сагъ пуд касдилай тлимил тушиз мусурманриз гун хъсан я. Гъаниз килигна са шумуд сагъ какадарна ахпа пагъайтла хъсан я.

Сагъди мусурман гъвечли гунагърикай, сивер хуьдайла хъайи гунагърикай михъи ийизва. Гъадисда лугъузва хъи, мусурманди Рамазандин вацра къур (хвейи) сив цаварал тухузвач. Ам закату-ль-Фитр гудалди цавунни чилин арада амукъзава.

Амма закат - сагъ мусурманди Рамазандин вацра сивер хуьн-техуьнилай аслу тушиз гун лазим я.

Эгер сагъ виликрай ганвачиз хъайитла, ам жезмай къван фад эвез хъувун лазим я, вучиз лагъайтла им гъар са мусурман патал ферз (мажбур) къвалах я.

ИММАМ ГЪАЗАЛИ

Ахварикай

Кудун

Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Суд-дувандин юкъуз шагъид хъайи кас Аллагъдин вилик акъвазда ва ада лугъуда: "Зун Ви кар патал женгина хъана ва Ви твар патал чан къурбандна".

Аллагъди жаваб гуда: "Вун тапархъан я. И крар вири вуна вун инсанрин арада са игит хъиз къалурун патал авуна ва ваз инсанри игит лугъунни ийизва".

Ва и касдиз тек са рехъ къалурда - жегъеннем.

Ахпа Къуръан хъсан чидай алим кас къведа ва адани Аллагъдихъ элкъвена хъиз лугъуда: "За Ви твар патал вири Къуръан чирна".

Аллагъди а касдизни жаваб гуда: "Тапархъан! Вуна чирвилерихъ ваз инсанри вири чидайди лугъун патал ялна. Ва ваз абуру гъакл лугъунни ийизва". И касни жегъеннемдиз аватда.

Аллагъдин вилик девлетлу атана акъвазда. Адани лугъуда: "Ви жумартвал гъикъван ятла, гъакъван хъсан крар патал харжна за".

Аллагъди адаз жаваб гуда: "Тапархъан! Вуна ваз жумартди лугъун патал садакъаяр гана. Ваз инсанри гъакл лугъунни ийизва". Гъа и касни жегъеннемдиз фида.

Илим

Ва гъадисар

Пайгъамбарди ﷺ вичин гъадисрикай сана лугъузва: "Ни чин михъзаватла, къуй рацламрилай гатлумрай. Ида къилин тларал алудда. Рацламар инсандин бедендал экъечзавай сифте чларар я". (Гъаким, Катада "Рамуз ал-Хадис"). И гъадисда къилин тларинни рацламарин арада авай алакъадикай ва инсандин бедендал сифте экъечзавайбурукай рацламар тирди лагъанва. И гъакъикъат Расулуллагъди ﷺ 1400 йис идалай вилик, мусурман дин къвачел акъалтзавай сифте къилера ачухнай. А вахтунда, малум тирвал, и гъакъикъат тестикъарун патал, алай аямдин вилик фенвай медицинадин техника авачир. Гъавилай дидедин бедендик кумаз аял гъикл чехи жезватла, чирдай мумкинвилер авачир. Пайгъамбардиз () лагъайтла, и жуьредин гъакъикъатдикай хабар авай.

Профессор Майоран "Эмбриология" учебникдай медицинадин факультетра тарсар гузва. Гъа и учебникдин 207-чина ихътин царар ава: "Тамам клалубда гъатдалди дидедин бедендик кумай, вич арадал къвезвай къуд лагъай девирда дидедин бедендик квай аялдиз (эмбриондиз) сифте нубатда рацламар экъечзава". Икл, чаз чир хъайивал, Пайгъамбар ﷺ гъахъ я.

АВУНВАЙ ИХТИБАР КЫЛИЗ АКЪУД ТИЙИДАЙДАХЪ ИМАН ЖЕДАЧ, КУТИУННАВАЙ ИКЪРАР КЫЛИЗ
АКЪУД ТИЙИДАЙДАХЪ – ДИН

Гъадис

УЪММЕТДИН НУР

Чи макъсад Аллагъдин разивал я

1 «

Адаз гайи жаваб зи гилани рикер алама: «Вуна тухузвай рехъ къуна заз Аллагъдиз ﷻ къуллугъиз кланзава.

Завай хабарар къуна закай гележегда духтур жедайди чир хъайила, ада лагъанай: «Аллагъдин ﷻ къадар авачиз духтурривай азарлудан умуър я яргни ийиз, я ам сагъар хъийиз жедач. Вири Аллагъдин ﷻ къадардалди я. Куьн – духтурар лагъайтла, сагълам хъхъунин анжах себеб я». Гуьруьшдин эхирдай ада заз вирд (тапшуругъ) ганай – «Астагъфирул-Лагъ», салават ва «Ла илла-гъа илла-л-Лагъ» гъар сад виш сеферда клелун. Им зи Шазилидин тариқатдиз гъахъун патал аквазвай гъазурвал тир. Са шумуд вацралай Абдулгъамид-афандиди (къ.с.) заз Шазали тариқатдин тапшуругърин тамам вариант гана. Им 1967– йисуз хъайи кар я, гъа вахтунда зи 25 йис тир. Шейхдин къаюмвилек зун 7-8 йисуз хъана. Студент тир вахтунда, гугъунлай ВУЗ аквалтарна Буйнаксиди ва Казанищеда духтур яз къвалхдайлани шейхдин гъилик кваз за араб члал ва исламдин маса илимар чирна. Ахпа за Кудалидай тир Мугъаммад Рамазанован (Аллагъди вичин дережа хкажрай) гъилик чирвилер къачун давамарна. Жуван къвалахдила кълухъ зун адан тарсариз фидай. Араб члал чирун давамарна, тафсирар чирунив эгечна, исламдин илимар чириз башламишна. Са гафунал, мутааллимдин (ученикдин) тамам курс аквалтарна. Зи муаллимди иллаки аль-Гъазалидин ктабар, къилди къачуртла, адан «Игъя улъоми-д-дин» («Диндин илимар къвачел ахкъалдарун»), чируниз къетен фикир гудай. Къуръандихъ тафсир авайди хъиз, аль-Гъазалидин ктабрихъни чпин тафсирар ава. За алимдин ктабриз баянар гузвай «Итгъаф» ктаб клелна.

Гъа ик, 1970 лагъай йисалай 1978 лагъай йисал къведалди за Рамазановавай чирвилер къачуна. Ахпа зун Каранайдиз куьч хъана ва гъана медресени аквалтарна. Идалай гугъуниз жува-жуваз чирвилер хкажиз хъана. Гъа и йисара Абдулгъамид-афандиди (къ.с.) и дуьньядила фена.

Са къадар вахтунда за Гъамзат-афандидивай (къ.с.) чирвилер къачуз хъана. Ам са къадар яшар хъанвай инсан

тир, са гъвечи вахтунилай гъамни рагъметдиз фена. Гъа са вахтунда Нечаевкадай тир устаз Меселасул Мугъаммадаз ижаза гана. Гъадан гъилик кваз за жуван тариқатдин рехъ давамарна ва «муракъба» лугъудай дережадив агакъна. Амма и устазни яргъалди яшамиш хъанач. Гъа вахтунда заз Чиркейда авай Саид-афандидиз иджаза ганвайдакай хабар хъана ва жуван гележегдин тариқатдин рехъ гъадахъ галаз алакълу авуна.

Зи рикел алама, чи сифте гуьруьшдазун духтурязмюридни тирди чир хъайила, ам лап тажуб хъанай. Ахпа за исламдин илимарни клелнавайди чир хъайила, шейхдиз къадар амачир къван хвеша хъанай. А коммунистрин девирда им, дугъриданни, тажуб жедай кар тир. За лагъайтла Каранайда, Эрпелида жуван духтурвилек кепи давамарзавай. Гъа вахтунда Буйнаксиди Батлухдай тир шейх Сааду-гъажи яшамиш жезвай. Ам шейх тирди сир яз тунвай. Гъадан тлалабуналди за чинеба Эрпелидиз цийиз мединститут куьтягъна хтанвай адан хтул Мугъаммад Гъажиеваз (алай вахтунда ам «Нурул Ислам» газетдин редактор я) диндин илимар чириз башламишна.

Им 1995– йисуз, за Эрпелида къвалахзавайла, хъайи кар я. Нянихъ Чиркейда атайбуру заз зи шейхди вичин патав эверзавайдакай хабар гана. Сад азарлу я, лагъана фикирна, давление алцум-

завай алатни къуна чун Чиркейдиз рекъе гъатнай. Ана чун Саид-афандиди (къ.с.) къаршиламишна ва, са куьнинни гъавурда тун тавуна, вичин хва ацукънавай къилди кабинетдиз тухвана. Адан ишарадалди чун куплунилай гугъуниз зикир ийидай тегъерда ацукъна. Ахпа ада заз иджаза гузвайдакай хабар гана. Тажуб хъайи зай са тлимил амай гъарай акъатиз. Им, дугъриданни, гуьзлемиш тавур кар хъана. Зун устаздивай и кар тавун тлалабиз чалишмиш жезвай. Амма Саид-афандиди (къ.с.) зи гаф атлана. Ахпа за вуч авун лазим я, лагъана хабар къурла, ада жаваб ганай: «Вуна ийизвайдалай са карни артух авун лазим къвезвач. Анжах и кар сир яз хвена клан жеда». Ахпа зун Эрпелидиз хутахнай. Им 1995– йисан 6– сентябрдин йифиз хъайи кар я. Рагъметлу умуьрдин юлдашдини завай хабар къунай, вуч хъана лагъана. Амма гилалди къведалди за гъич садазни са гафни лагъанач. Алатай йисан 28– декабрдиз Саид-афандиди (къ.с.) вири алай чкадал заз иджаза гузвайди ва инсанар дуьз рекъел гъун патал амр (тапшуругъ) ийизвайди малумарна.

– Са бязибуру лугъуз-вайвал, суфизм – им и дуьньядин няметривай пегъриз хъун (отшельничество) ва я аскетизм я. Куьне духтурвиле къвалахиз, исламдин илимар чириз гъа са вахтунда

устаздин тапшуругъарни дуьм-дуьз къилиз акъудуни инсанрин и фикир дуьз туширди къалурзава. Аквадайвал, чавай гъар садавай мюрид яз, гъа са вахтунда обществодизни хийир гъиз жезва.

– Инсандин сад лагъай буржи – им гъакъисагъвилелди, масад алцурар тавуна жуваз са клус фу къазанмишун я. Эгер куьне клелунни ва я жуваз са клус фу къазанмишун гекъиззаватла, къвед лагъайди хъана кланда, вучиз лагъайтла илим къвед лагъай чкадал ала. Инсандин сад лагъай буржи – им гъалалвилелди жувазни ва жуван хизандиз фу къазанмишун я. Идалай кълухъ, эгер мумкинвал аватла, адаз виридалайни илимдал машгъул хъун хъсан я. Амма дуьз рекъе хъун патал ам шейхдин гъилик хъана кланда.

Са бязибуру мюридар – ибур къетен ксар я, мюридвални са гъихътин ятлани хъанавай, са гъихътин ятлани алакълунар авай ксаривайни къиле тухуз жеда лугъузва. Имни члуру фикир я. Тариқат гъар са касдиз лазим къвезва – гъар садаз къиникъ хас я, гъаниз килигна гъар сада вичин рикл такабурлувилай, зун масадалай артух я лугъудай фикиррикай миьхи авуна клан жезва. Гъадисда лагъанва хъи, са зере къванни такабурлувал квай инсан Женнетдиз фидач. Тариқатди лагъайтла, гъа и такабурлувал ва инсандик квай маса пис хесетар гъикл сагъар хъийидатла чирзава. Эгер

чна, месела, пехилвал сагъар тавуртла, ам себеб яз чна ийизвай хийирлу крарай чаз гъич са сувабни къведач. Гъа ихътин пис ерияр тариқатди сагъар хъийизва. И кардихъ и рекъе еке дережайрив агакъ тавуртлани, гъар са касдин игътияжлувал ава. Локомотивдив кукълурнавай вагонар, сад лагъайди, вад лагъайди килиг тавуна, вири чпин чкадив агакъзава. Чи макъсад Аллагъдин ﷻ разивал къазанмишун я.

– Мюриддин умуьрда виридалайни важиблуди вуч я?

– Мюрид патал къилинди вичин шейх клан хъун я. Им гъаф важиблу кар я. Тариқат вич садаз-сад клан хъунал асаслу хъанвачни бес? Эдебар рикелай феи кас вичин мураддив агакъдач. Пайгъамбар ﷺ, адан асгъабар, адан хизан клан жез чалишмиш хъана кланда. Ихътин кланивал чаз Тариқатди гузва.

Тариқат къачунвайда, са шаки алачиз, шейхдин буйругъар къилиз акъудна кланда. Жуван умуьр акл тукълурна кланда хъи, и дуьньядизни чка амуькдавал, анжах и кардал гъаф машгъул хъунни дуьз къвезвач. Эхират, Аллагъ ﷻ рикелай алуна виже къведач. Гъикл ятлани, рикел хвена кланда – и дуьнья – им вахтуналди я. Чун гъамишалу гъ амуькзавай чка Эхират я. Гъаниз килигна, гъамишалугъ амуькзавай шейиниз артух фикир гана кланда.

– Инсанриз тариқатдал эвер гунин чарасузвал авани?

– Тариқат вуч затл ятла гъавурда тун хъсан кар я. Амма чаз инсанар тариқатдиз ялдай ихтияр ганвач. Шейх Саид-афандиди ихтилат авурвал, адахъ галаз ГЭСдал санал къвалахай адан дуст Мугъаррам адан патав вирд къачун патал къвезвачир, я шейхди адаз вичизни ша лугъузвачир. Килиг садра, вичин клеви дустунизни кваз шейхди тариқатдал эвер гузвачир. Чна ик лугъузва: чна Тариқатдихъ гужуналди ялзавач, амма чи патав атайбуруз чна далу гузвач.

– Зак гъаф гунагъар ква, заз шейхдин къвал къацлуриз кланзавач, лугъуз тешвишда авай инсанарни ава. Ахътинбуруз Квевай вуч лугъуз жеда? ➤

Гъадис

ИМАМ ЮКЪВАЛ АКЪВАЗАРА ВА АРАЯР АЦІУР АЯ

« — Гъахтин фикирни ава, амма ам ягълмиш фикир я. Ахтин фикирар шейтан сеbeb яз арадал къвезва. Шейхдин буржи вуч я? Инсанар дуьз рекъел кхун ва гележегда а рехъ къаз тун. Гунагъар виридак ква, анжах шейх, адан баракат сеbeb яз чавай чун абурувай михи ийиз жеда. Имни садлагъана ваъ, яваш-яваш жезвай кар я.

— Мюридри чпи чеб гьикл тухун лазим я. Абурухъ сада садан вилик мажбурана авани?

— Зи устаз Мугъаммад Рамазанова (къуй Аллагъди Ꞥ адан дережа хкажрай) мюридар лап тѳимил авай вахтари-кай ихтиллатдай. Ада лугъудайвал, абуруз виридаз чпиз чеб чидай. 1953— йисуз дагъларай Буйнакскидиз эвичлайла, адаз гъа ихътин шикил акунай.

Шегъеррин мюридриз виридаз чпиз чеб чидай, абурун арада ахътин гъурмет жедай хъи, гъатта абурун мукъва-къилийрини и кардал пехилвал ийидай.

Алай девирдани (альгъамду ли-л-Лагъ) мюридар гзаф ава. Эгер абурун арада виликан хътин гъурмет, кланивал авачтла, и кардихъ чалишмишвал хъайитлани авуна кланда. И кардизни гъар садаз вичин чка чир хъуни куьмекда. Вичин такабурлувилай тушни бес Иблис вичин вахтунда чилерал акъудайди. Ада вичин Реббидин Ꞥ «инсандиз табий хъухъ» лагъай буйругъ къилиз акъуд тавуна, такабурлувал авуна лагъана: «Зун виридалай хъсанди я». Чаз ихътин рехъ герек туш. Гъар сада вич масадалай ажуз ва гъевчлиз къуна кланда.

— Мюридар, гъакіни вири мусурманар сад хъунин важибувал вуч я? Ихътин кар хъун мумкин яни?

— Гъелбетда, вири крар санал жезвайди туш. Вири инсандилай вичелай, адан эдеблувилелай аслу я. Гъар сада вичи-вичел къвалахун акъвазарун виже къведач. Емишарни майваяр мукъуфдивди гьикл цана члехи ийизватла, гъакі инсандини вичин винел датлана къвалах тухвана кланда. Хъсан ерияр кваз дуьньядиз атайди пара бахтлу кас я. Амма вири ахътинбур жезвач. Гъаниз килигна, гъар сад вич тамамвилехъ агакъарун, вичин рикл михи авун, вичин ахлакъ хъсанарун ва сабурулу хъун патал чалишмиш хъана кланда.

— Тамам инсан вич арадал атуни карда массовый информациядин такъатри гъихътин роль къугъвазва? Куь фикирдалди, алай девирдин газетрини журнални клелзавайбуруз исламдикай бес къадар малуматар гъузвани?

— Массовый информациядин такъатри алай девирда, са шакни алачиз, зурба роль къугъвазва. Телевизордикай рахайтла, месела, ам къвале жедалди тахъун хъсан я. Адай ахътин информация къвезва хъи, инсан телеф хъун мумкин я. Телевизор анжах ТВ-Чиркейдин ва маса исламдин передаchairиз килигиз ишлемишайтла жеда. Телевизордин члуру таъсир пара гужлу я. Эгер Парижда са мода къалурайтла, пака Дагъустанда ачух къуьнер галай къилерал алачир дишегълияр пайда жезва. Жегилар са кардин гъавурда гъатзавач, Ислам - им чаз Аллагъ-Таалади ганвайбагъа ядигар я. Им виридалайни зурба нямет я. Чна сифтени сифте Аллагъ-Таалади чун вуч патал халкънватла гъа-даз фикир гана кланда. Бес Ада Вичи Ꞥ Къуръанда лагъанвачни (мана): **«За инсанарни жинерар анжах Жуваз ибадат авун патал халкънва»**. Ибадат гьикл авуна кландатла чав пайгъамбарри агакъарнава. Гъабуралай чаз чир ханва — Аллагъдиз Ꞥ къуллугъ авун чи сад лагъай буржи я. Амай вири шейер къвед лагъай чкадал ала. СМИ-йрин буржини инсанриз гъа и кардикай хабар гун я.

— Гъурметлу шейх. Алай муракаб девирда Къевай мусурманриз гъихътин несигъат гуз жеда?

— Ахътин вахт алукънава хъи, мусурманриз дуьз рехъ къаз гзаф четин хъанва. Гъевчли чвалалай башламишна чун информацияди элкъуьрна къуна, жегилар гъана батмишни жезва. Жегилривай хъсандини писди чара ийиз жезвач. Дуьз рехъ жагъурунни четин хъанва. Инсандиз чир хъун лазим я, и дуьнья атана фидайди я, агъа къил сад я — Эхират — гъамишалугъ дуьня. Адакай чаз ам вичин вилералди акурда малуматар гана, ам чи Мугъаммад Пайгъамбар Ꞥ я.

Чи вилик къве рехъ ква — Женнет хъядани ва я Жегъеннема? Гъа иниз килигна жуван уьмуьрни туькуьрна кланда. Жув патал и уьмуьрда къилинди ва къвед лагъай дережадинди гъим ятла чирна кланда. Жувач чка жагъурна кланда. Эгер инсандиз вичин рехъ гъатайтла, адаз регъят жеда. И кар патал исътда вири шартлар ава. Чи девирда чна капіни кваз чинеба ийизвай. Гила лагъайтла, вири рекъер ачух я: чирвилер къачуз кланзава — башусте; тарикъадиз гъахъиз кланзава — гъич са манийвални авач. Инсанар къабулдай шейхерни ава, абуруз чирвилер гудай алимарни. Клантла учебный заведенийриз гъахъ, клантла — къвале кледа. Дуьз рекъе аваз фин патал вири шартлар ава.

Заз гъар сада хъ са гъихътин ятлани исламдин чирвилер хъанайтла кландай.

Интервью къачурди Азиз МИЧИГИШЕВ я

ИСЛАМ ВА СУФИЗМ

Суфизмдикай гъакъикъат

Къурамугъаммад-гъажи Рамазанов, алим
Эвел — 7- нумрада

Вичикай ихтилат физвай «Ислам: Энциклопедиядин словарь» ктабда генани къхъенва: «Диндин жигъетдай къачурла, Ислам арадал атун адалай вилик хъайи динрихъ — Христианстводин, Иудаизмдин ва Зороостризмдин таъсирдихъ галаз алакълалу я» (103-чин). Са гафуналди, и царарин авторриз лугъуз кланзава хъи, Ислам — им Аллагъдин Ꞥ дин туш, ам са гъинай ятлани атанва, са гъихътин ятлани маса динрай къачунва ва ам арадал атун къваларив хъайи государствойрин таъсирдихъ галаз алакълалу я. Исламдикай ихътин «махар» къхъизвайбуру суфизмдикайни вуч хъайитлани къхъида.

Пак Къуръандикайни ана ихътин гафар ава: «Мугъаммадал чан аламаз Къуръандин текст сада-садаз сивяй-сивиз агакъарзавай» (141- чин). Инални энциклопедиядин авторар гъахъ чуьнуьхариз чалишмиш жезва. Къуръан гъич са гъарфни хкуд тавуна гъеле Пайгъамбардал Ꞥ чан аламаз къватіна жем авунва. И темадай гъахъ жагъуриз чалишмиш жезвай касди къуй Къуръандин илимрикай алимри къхъенвай ктабар келрай. Энциклопедиядин авторри лагъайтла, Къуръандин аятар Аллагъдин Ꞥ гафарайни гъисабзавач. Абуру Къуръандин аятар гуя Мугъаммад Пайгъамбарди Ꞥ вичи туькуьрнавайбуру ва я абур Тавратдайни Инжилдай къачунвайбуру я лугъуз тестикъарзава. Зун инанмиш я, акъул авай мусурманар гъич садрани ихътин гафарин члалахъ жедач.

Санкт-Петербургда чапнавай «Мудрость суфизма» ктабдин сифте гафуна адан автор Александр Хисматулина къхъизва хъи, «Увайсият» лугъудай суфизмдин хилерикай сад Ислам жедалди арадал атанва.

«Увайсият» лугъудай твар Увайс аль-Къаранидилай (къуй Алагъ вичелай рази хъурай) атанва. Ам Пайгъамбардин Ꞥ девирда яшаммиш хъана, амма адахъ галаз гуьрушмиш жез хъанач. Гъакі ятлани ада рикіин сидкйдай Аллагъдин Пайгъамбардихъ Ꞥ ягъана Ислам къабулна. Ам вични Пайгъамбарди Ꞥ тарифар авуниз лайихлу хъана. Аллагъдин Векилди Ꞥ Умаразни Алидиз (къуй Аллагъ чпелай рази хъурай) Увайс аль-Къарани гълтайла адавай чпиз хъсан са дуьа авун тлалабун тапшурмишна. Гъакіни Аллагъдин Пайгъамбарди лагъанва хъи, Увайс аль-Къаранидин шафаат сеbeb яз хейлинбур Женнетдиз аватда. Гъаниз килигна «Мудрость суфизма» ктабдин авторди Увайс аль-Къаранидихъ галаз алакълалу тир суфизмдин са хиле дибар Исламдилай виликан девирда эцигнава лугъуз тестикъаруналди еке гълаті ахъайнава. Эгер «Увайсият» исламдихъ галаз алакълалу туширтла, Увайса ам Исламдай къачунвачиртла, мусурманар адан патавни агатдачир ва ам абуру гъич садрани къабулдачир.

Гъакіни а ктабда виликан ругъанийриу-стазри инсанар тарикъатдал гъидай ихтиярар (наставничество) чпин веледриз ирс яз тазвай лугъуз тестикъарзава. Ибурни

къуру гафар я. Ахътин ихтиярар ирс яз къвезвай шей туш, абур анжах лайихлу касдиз гузвайди я.

«Беседы о суфийском пути» ктабда къхъизва: «Ислам пайда хъайила, рыцарри (Европада феодализмдин девирда дявекар дворянрин къатарикай тир ксар — ред.) ам къабулна, гъа са вахтунда абуру суфизмдин мировоззрение гъакі Исламдин, гъакіни рыцарстводин бинеяр ишлемишна арадал гъуналди чпин рыцарвилини традициярни хвена» (1- чин). И ктаб инглис члалай урус члалаз Лионид Тираспольскиди таржума авунва. Ктабдин автор лагъайтла 19 асирда Англияда яшаммиш хъанвай иранви я. Савадлу мусурмандиз чир хъун лазим я, Англияди и ктаб Ислам ва мусурманар клан хуьнин сеbeb аваз акъуднавачирди.

Карл Эрнста инглиз члалал «Суфизм» лугъудай ктаб къхъенва. Гуьгъуьнай ам урус члалазни таржума авунва. И ктаб авторди вичи къад йисан къене акъваз тавуна члугур зегъметдин нетижа я лугъуз къхъизва. Къуй вичи виш йисан къене зегъмет члугурай. Эгер автордин ниятар члугуруру ятла, адан зегъметдин нетижани гъахътинди жеда. Ислам, Мугъаммад Пайгъамбар Ꞥ ва Пак Къуръан даклан ксарри гъич садрани гъакъикъат авайвал къалурдач. Инсанар чпин члалахъ тежедайди чиз, Исламдиз ачухдиз акси экъечиз жен тийиз абуру гъакъни батлул сад-садак какадарзава. Ахпа батлул гъакъикъат хъиз къалуриз абуру инсанрин къилер члурзава.

Авторди чеб шпионар яз хъайи Британиядин Ост-Индиядин компаниядин посолар хъайи Уильям Джонсан, Джон Мальколиодин ва Уильям Грехман фикирар гъизва. Ингъе абурукай са бязибур: «А суфияр шаирар тир, абуру чехир хуьнин тарифар ийизвай шиирар туькуьрдай» (29- чин). Мадни: «Абур (суфияр) халисан хашпарайризни грекрин философриз тешпигъ я» (30- чин); «Суфизм — им дин патал пара хаталу я...» (33- чин) ва гъа икі мад.

Гъа икі, Эрнста вичин ктабда суфизмини, тафсирни гъадисдин терминология сад-садак какадарнава. Ктабда сад-садак какахънавай Исламдин душманрин, фундаменталистрин ва суфийрин чпин идеяяр гъанва. Амма адалай гъакъикъи суфизмдин асул зат къалуриз алакъланвач.

КЪИЙИАМАТДИН ЙИКЪАН ЛИШАНАР

Суд-дувандин йикъан хабардарар

8 988... 69

«Ассаламу алейкум, гъурметлу «Ассалам» газетдин редакция. Захъ квез гудай са суал ава: «Алани и дуньядал Къияматдин югъ мус жедатла чидай кас. Куьн сагърай».

Редакциядиз ихътин суалар мукъвал-мукъвал къевезва. Гъаниз килигна чна и темадай са шумуд макъала гун къетнава. Агъадихъ чна ДУМД-дин экспертний отделдин къуллугъчи Мегъамед Мегъамедова и темадай гъазурнавай сад лагъай материал гузва.

Имам аль-Бухариди агакъарнавай гъадисда лугъузва: «Зун Пайгъамбар тирдан гъакъиндай векилвал гъаз атунни Суд-дувандин югъни и къве туплуз тешпигъ я». Суд-дувандин югъ гъакъван мукъвал я ва гъавилляй Аллагъди ам мукъвал жезвайдан гъакъиндай лишанар тести-къарна.

Вичин регъимдалди Аллагъди и шартлар тайинарна, инсанри и йикъаз гъазурвал акун патал. Гъакъикъатда лагъайтла а кас акъулдиз тамамди ва бахтлуди я хъи, ни и лишанрикай вичиз тайин са тарс хкудзаватла ва вич къей-идалай къулухъ хийир хъун патал вуж алахъзаватла. Ва ахътин кас бахтсузди я хъи, ни Аллагъдин регъимдикай далда къуна гунагъ крар ийизватла. Пайгъамбарди Суд-дувандин югъ алукуьнин гъаф лишанрикай лагъана. Инал еке лишанрикай ихтилат фида ва чпелай къулухъ гъасятда Суд-дувандин югъ алукуьдайбурукай.

Имам Магъди

Магъди тварциин гъакъиндай Пайгъамбарди лагъана: «Адан твар зи тварциив ва адан бубадин твар зи бубадин тварциив къада». ИкI адан твар Мугъаммад, Абдуллагъан хва я. Бязи гъадисра адаз Агъмад лугъузва. «Магъди» адан лаклаб хъиз къабулзава, яни ам «гъакъикъандин рекъел гъун» лагъай чIал жезва. Адахъ мадни са лаклаб ава – Жабир. Адан куньятар («абу», «умму», «ибну», «бинту» акалун) «Абу Абдуллагъ» ва «Абу аль Касим» я. Ам Пайгъамбардин тухумдай я. Мединада хада. Ашурадин няниз Меккада ада кьин къада. Ам Байту-ль-Мукъаддисдиз (Иерусалим) куьч жеда. Адалай къулухъ Медина чуклурда. Ам юкъван буйдин, къелечI якларин, къумралди, гъаркуь пел авайди, шуькълуь яргъи нер алайди, яргъи живи патахъ рацамар авайди жеда. Хамуни нур гуда, вилер чIехибур, вилерин кIакIамрин къерехар чулавбур, сарар нур гудай лацубур, сад-садавай къакъатнавайбур къени пата хъуькъвел хал, хайила алай лишан жеда. Виридалайни нурлу гъетре хъиз адан чини нур гуда, чуру къалинди ва чинин ранг лагъайтла, арабринди, беден израильвийринди ва вичинни 40 йис жеда. Адал къве лацу плац алукуьнаваз ва къилихарни Пайгъамбардинбуруз ухшарбур жеда. Ада ирид йисан къене гъакимвал ийида.

Ам Пайгъамбардин рекъай фида, вири суннатар арадал хкида ва цийивилер тергда. Зуль-Къарнайнидини Сулеймана хъиз ада вири дуньяда агъавал ийида. Вири хашар хада ва ваклар тергда (яни бутриз икрамзавайбурни, къадагъадилай кам яна ваклан як незвайбур тергда). Мусурманриз чпин девлет, чилел берекат ва адалат хкида. Адан девирда инсанриз ахътин мублагъвилер жеда хъи, гъич садахъни авачир къван къадарда. Цаварилай булвилелди марфар къада, чили мублагъ бегъер гуда.

Аллагъди адахъ 3000 къван малаик галкIурда, абуру адал рази туширбур, наразивал къалурзавайбур гатада. Абурун вилик Жибрил акъвазда, къулухъ лагъайтла, Микаил. Хиперни жанавурар са чкадал чуьлда жеда, аялар гъульгъривни экъребрив къугъвада, абуру аялриз са жуьрединни зарар гудач. Инсанди са мудд (600 гр.) техил цада ва 700 мудд (420 кг.) вахчуда. Риб (селемчивал, процентар) михъиз квахъда, рия (винел патан къалурун), зина (чалкечирвал) амукуьдач, кефли ийидай шейер ишлемиш хъийидач, инсанрин умуьрар яргъибур жеда, пис инсанар рекъида, Пайгъамбардин тухум таклан са инсанни амукуьдач. Ам виридаз кIан жеда. Чил хатасузди жеда: гъатта дишегъли са къадар дишегълийрихъ галаз гъаждиз фейитлани, адаз Аллагъдилай гъейри, мад садахъайни кичIез амукуьдач.

Магъди чир хъунин лишанар

Магъдидал Пайгъамбардин перем жеда, гъиле адан тур ва адан пайдахъ къада. И лишан Пайгъамбар амачирдалай къулухъ садаври хъайиди туш ва та Магъди къведалди садаври жедач. Адан къилел циф жеда, эвер гузвай анай гъарайда: «Им Магъди я, Аллагъдин векилвал гъайди, адахъ галаз алад!» И гафар лугъудай арада циферин юкъвай гъил акъатда ва ада Магъди галай патахъди къалурда инсанри адаз вафалувилини кьин гун паталди.

Ада къурамат чилел къурай хел цада ва ихътин хилел къацу хъана пешер экъечIда. Адавай вичин векилвал субут авун паталди мягътелардай хътин аламатар, вич Магъди тирдан гъакъиндай къалурун тIалабда. И вах-

тунда ада гъил хкажна цавай физвай къуш къалурда ва къуш гъасятда адан гъилиз аватда.

Имам Магъди пайда хъайила цаварилай гъарайда: «Я инсанар! Аллагъди квевай истисмар авун, къве чин алайбур ва абурун терефдарар яргъа авуна ва Мугъаммадан умматдикай виридалайни хъсанди гъакимвал авун паталди къиле акъвазарна, Меккада адахъ шериквал ая, гъакъикъатдани ам Магъди ва адан тIвар Агъмад ибн Абдуллагъ я». Чили вири вичин девлетар ачухда. Къабеда чуьнуьхнавай хазина винел акъудда ва вири ам инсанриз пайда. Евфрат вацI гъарнихъ алахъда ва анални къизилдин дагъ пайда жеда. Рамазан вацран сифте юкуьз варз къада ва и вацран юкъвара рагъ къада. Рамазандин вацра къве сеферда варз къада. РагъэкъечIдай патай пуд юкуьз цIун еке ялавар пайда жеда, бязибуру ам ирид юкуьз давам жеда лугъузва. Сирияда Хараста лугъудай хуьр чилин кIаник фида. Залзалаяр, дявээр-шулуьгъар жеда.

Ам пайда жедалди арадал къведай дявээр-шулуьгъар

Ас-Суфянийю тIвар алай кас пайда жеда. Ам Халид ибн Язид ибн Абу Суфьянан тухумдай ва адахъ къакъан буй, чинал цIегъер атайвилини лишанар, вилерал лацу цуьк акъалтнаваз жеда. Ам Ябис тIвар алай дерадай, Дамаскдай къведа. Ахварай адаз лугъуда: «Къарагъ, экъечI, ви кIвалин раклар галай патахъ килиг!» Ракларин гуьрцелдал агакъайла, адаз пайдахъ гъаз акъвазнавай 7 ва 9 кас къван аквада. Абуру лугъуда: «Чун ви дустар я!» Ам а ксарихъ галаз экъечIда ва абурун гуьгъуьнаваз патав гъай къунши хуьрерин агъалиярни фида. Суфянийюдун гъиле пуд ракуьн тIвал жеда, ада абуралди инсанар гатаз рекъида. И кардикай инсанриз ван жеда. Дамаскдин гъаким абурун вилик экъечIда, ам рекъиз кIан жеда, амма абурун чIехи пайдахъ акурла. къулухъди чуьгъада. Ам дамаскдиз 360 кас балкIанраллайбур галаз гъахъда. Са варзни арадай фидач, адахъ галаз

мадни 30 агъзур кас къван Къальб тIвар алай тайифадай шерик жеда.

Суфянийя атунин лишанрикай сад сирияда хуьр чилик фин я. Ам Хараста тIвар алай хуьр хъун мумкин я. Ада вичин къушунар иракдиз рекъе твада ва аз-Завра тIвар алай шегъерда 100 агъзур кас къван инсанар рекъида. Ахпа абуру Куфа шегъердал вегъеда ва 60 агъзур кас рекъида. И вахтунда рагъ экъечIдай патахъай Шуайб ибн Салигъ вичин къушун галаз пайда жеда. Ада Куфада есирвиле къунвай агъалияр азадда. Ахпа Суфянийяди вичин къушунар маса шегъердиз, Мединадиз рекъе твада. Абуру пуд юкуьз Медина шегъер тарашда ва ахпа Меккадиз рекъе гъатда. Абуру Байда тIвар алай чкадал агакъайла, Жибрилиз Аллагъди абур жазаламишунин патахъай лугъуда. Жибрилиз абура къуьл эцяда, адалай къулухъ Аллагъди абур чилик гадарда. Абурукай анжах къве кас амукуьда. Абуру Суфянийядин патав къведа ва хъайи кардикай лугъуда ва адаз идакай кичIе жеда.

Ахпа Суфянийядин инсанар Римдин гъакимдин патав къурайшитрин тайифайрикай тир Константинополдиз катнавай итимар вичин гъиле вугун патахъай рекъе твада. Адан тIлаабун къилиз акъудда ва а ксар Суфянийядал агакъарда, Суфянийядини Дамаскдин варарив абурун къилер атIуда. Суфянийя мискидин минбардал ацукънавайла адан метIел дишегъли ацукъда. И вахтунда мусурманрикай сада къарагъана лугъуда: «Куьн инанмиш хъайидалай къулухъ инанмишсузбуруз элкъвенвайни? ИкI авуна кIандач эхир!» Суфянийяди и касдин къил атIуда ва адахъ шерик хъайибурунни. И вахтунда цавай сес акъатда: «Я инсанар! Аллагъди куьн истисмар ийизвайбур, къве чин алайбур ва абурухъ галаз гаф-чIал сад авунвайбур квевай яргъа авунва ва куь къиле гъаким яз Мугъаммадан умматдикай виридалайни хъсанди эцигнава. Куьн адахъ галаз Меккадиз алад, гъакъикъатдани адан тIвар Магъди я ва ам Агъмад Абдуллагъан хва я!». Ахпа Магъдиди Суфянийю тарцин кIаник яна рекъида.

ИЛИМ ХАЗИНА, АДАН КУЪЛЕГАРНИ ГУЗВАЙ СУАЛАР ВА АБУРУКАЙ ХКУДЗАВАЙ МЕНФЯТ Я

Гъядис

ХАБАР КЪАЗВА – ЖАВАБ ГУЗВА

8 928... 50
Итим гъаждал фейила, адакай гъажи жезва (месела, гъажи Мугъаммад ва я Мугъаммад-гъажи). Гъаждал фена хтай дишегъ-лидилай вуж жезва?
Гъаждал фейи дишегълидилайни гъажи жезва, месела, гъажи Фатимат ва я Фатимат-гъажи.

8 928... 90
Исанри чпин квалера келлиз чидай касдиз эвер гана кьенвайбуруз «Ясин» ва маса сураяр келлиз тазва. Эгер гъа ихътин ният аваз за Къуръан авай диск кутлуртла, зи кьенвай диде-бубадин руьгъериз идакай хийир авани?
Гъелбетда, диск кутуна Къуръандиз яб гунал къадагъа алач. И кардай (яб гунай) сувабарни кхъизва. Амма са кар фикирда кьун лазим я. Эгер «Ясин» келлдай чкадал диск эцигдай ихтияр ава лагъайтла, ина вирида «Ясин» келлун акъвазарна дискар ишлемишунин хасаратвал ава.
Кьенвайбурун руьгъериз бахшун патал «Ясин» келлун хъсан кар я, анжах чарасуз шартл ва я ферз туш. Жуваз чизвай «Фатихла» («Альхлал»), пуд сеферда «Ихлас» («Къулгъу...») ва «аль-Фалакъ», «ан-Нас» сураяр келлун вири Къуръан келлунихъ галаз барабар ийизва. Гъа икI авуна сувабар кьенвайбурун руьгъериз бахш авуртла, хъсан яз гъисабзава.

8 928... 05
КапI жуван дидед чIалал авуртла жезвани?
Ваъ, жезвач. КапI къабулунин къилин шартл ам чав Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ гъикI агакъарнатла, гъакI авун я. Куплуна адахъ галаз алакълалу тушир къве гъарф (эгер абур дуъа ва я зикр туштла) ва я вичихъ мана авай са гъарф (месела, са суалдиз жаваб яз "э" лугъун) акъатуни капI чIурзава.

8 928... 05
Зина (прелюбодеяние) ийизвай имамдихъ галаз капI авуртла жезвани?
Ахътин капI къабулзаватлани ва адай сувабар кхъизватлани зина ийизвай имамдихъ галаз капI авун карагъат (нежелательное) жезва. Жува жуваз къилди авуртла хъсан я. Эгер куплар жемятдинбур яз хъайитла, месела, жуьмядин капI, ва маса касдин къулухъ акъвазна а капI ийидай мумкинвал авачтла, гъахътин имамдин (яни зинавал ийизвай) къулухъ акъвазна капI ийидай ихтияр ава («Тугъфату-ль-мугътаж»).

8 928... 05
Мусурмандиз кивале попугаяр хуьдай ихтияр авани?
Ихтияр ава, и кар авун меслятни къалурзава, эгер алахъ вичин къайдада гелкъвез хъайитла.

8 928... 05
Рамазандин вацра сив хуьн маса динриз хас тирни?
Са бязи алибри лугъузвайвал, Рамазандин вацра сив хуьн маса динриз хас туш ва и кар анжах чи, мусурман, уьмметдин хиве тунвай ферз я. Амма маса алибри лугъузвайвал, Рамазандин вацра сив хуьн маса динар гвайбурунни хиве тунвай. Иудейри Рамазандин вацран сив туна йиса са сеферда Ашурадин юкъуз сив хуьз башламишна. Хашпарайри лагъайтла, сифтедай Рамазандин сив хуьзвай. Ахпа а варз гатун йикъарал атайла, абуруз сив четин хъана. Гъаниз килигна абурун кешшири сив анжах гатфариз кьунин ва жерме яз идал 10 югъ алава хъувунин къарар акъудна («Фатгъу-ль-Аллам»).

8 928... 05
Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ сив Рамазандин вацра шумуд йисуз хвена?
Чи Пайгъамбарди ﷺ сив Рамазандин вацра кIуьд йисуз хвена. Анжах са йиса 30 югъ хъана, амайбура – тIимил («Фатгъу-ль-Аллам»).

8 928... 05
Мусурманди гъи яшдилай сив къаз башламишна кIанда?
Мусурманди яшарин (яшдин) тамамвал, балугъвал (совершеннолетие) хъайила сив къаз башламишна кIанда. Яшар балугъ тахъанвай аялрин хиве сив хуьн ва капI авун авач. Анжах жез хъайитла ирид йисалай гатумна диде-бубайри чпин аялрив капI ийиз ва сив къаз туна кIанда. Аялдин 10 йис хъайила диде-бубади абур сив къаз ва капI ийиз мажбурна кIанда. Эгер аялди и кардилай къил къакъудзаватла, диде-бубадиз Шариатдин сергъятра аваз абуруз жаза гудай, яни гатадай ихтияр ава.
(«Фатгъу-ль-Аллам»).

8 928... 05
Суннат-сивер ислеандиз, хемисдиз, Арафатдин юкъуз, Шабандин вацра гъа икI мад хуьн меслят къалурзава. Эгер ахъайнавай ферз сивер гъа и йикъариз къаза хъувуртла, заз къаза хъувунвайдалай гъейри суннат-сив хвейидай жезвани? И кардай заз артухан суваб авани?
Эгер са касди ахъайнавай ферз сивер гъа и йикъара къаза хъийизватла, адаз къве суваб кхъизва - ахъайнавай ферз сив къаза хъувунвай ва суннат-сив кьунай. Анжах им ал-Хаттибан ва ар-Рамаллидин фикир я. Ибн Гъажара кхъизвайвал, суннат-сиввай суваб атун патал а касди ахъайнавай ферз сивиз ният авунихъ галаз санал суннат-сивизни ният авун лазим къвезва («Фатгъу-ль-Аллам»).

8 928... 05
Сив хуьн Аллагъ-Таалади чи хиве ферз яз мус тунва?
Аллагъ-Таалади сив хуьн чи хиве ферз яз Гъижрадин къвед лагъай йисуз тунва («Фатгъу-ль-Аллам»).

8 928... 05
Суннат-сивер мус къуртла хъсан я – ислендиз ва я хемисдиз?
Суннат-сивер, Пайгъамбарди ﷺ хъиз, гъа и къве юкъузни кьун хъсан я. Пайгъамбарди ﷺ лугъудай: «И йикъариз инсанрин крар Аллагъ-Тааладин вилик умумиламишна (не подробно) эцигзава. Заз Аллагъ-Таалади зи крариз зав сив гвайла килигна кIанзава». Эгер и сиверикай сад къазватла, ам ислендиз кьун меслят къалурзава, вучиз лагъайтла Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ Билалаз лагъанва: «Вуна ислендин сив ахъаймир, вучиз лагъатла зун ислендиз хъанва, ислендиз пайгъамбар яз ракъурнава ва ислендиз и дуьньядилаи фида» («Муьни-ль-Мугътаж»).

8 928... 05
Жуьмядин юкъуз суннат-сив къуртла жедани?
Жуьмядин юкъуз суннат-сив кьун карагъат (нежелательно) я. Амма жуьмядихъ галаз хемисдиз ва кишдиз сивер къаз жедат. Эгер са касдиз суннат-сивер кьун югъ арадай физ кьун адет хъанвай ва нубатдин сив жуьмядал гъалтайтла, инани и юкъуз сив кьуна гунагъ авач. ГъакIни жуьмядин юкъуз ахъайнавай сив къаза хъийиз, хиве кьунвай сив (назр-сив), кафарат-сив (жереме акъалтайла хуьзвай сив) хуьз жедат. Мадни, эгер Арафатдин, Ашурадин йикъар жуьмядал атайтла и юкъуз сив кьунални къадагъа алач.
Вири винидихъ лагъанвайди кишдиз ва гъяддиз сив кьунизни талукъ я.

Рузнама октябрь

югъ	Пака-ман Ас-Субх	Рагъ-экъечI-завай вахт	Нисинин Аз-Зугър	Рагъ-дан-дин Аль-гIаср	Гъет-рен Аль-Магъриб	Мисен Аль-гIишав
1	5.07	6.44	12.39	15.56	18.36	20.00
2	5.08	6.45	12.38	15.54	18.34	19.58
4	5.11	6.47	12.37	15.51	18.30	19.54
6	5.13	6.50	12.37	15.49	18.26	19.51
8	5.16	6.52	12.36	15.47	18.23	19.47
10	5.18	6.55	12.35	15.44	18.19	19.43
12	5.20	6.57	12.35	15.41	18.15	19.40
14	5.22	6.59	12.35	15.39	18.13	19.38
16	5.25	7.01	12.34	15.37	18.09	19.35
18	5.27	7.03	12.34	15.34	18.06	19.31
20	5.29	7.06	12.34	15.32	18.03	19.28
22	5.31	7.08	12.3	15.30	18.00	19.25
24	5.33	7.11	12.33	15.28	17.57	19.22
26	4.35	6.13	11.33	14.26	16.55	18.20
28	4.37	6.15	11.33	14.24	16.52	18.18
30	4.39	6.18	11.33	14.22	16.50	18.16

Гъуьрметлу газет кIелзавайбур!
Гила куь суалар, теклифар редакция-диз SMS-рин куьмек-далди 8 903 424 56
35 нумрадиз ракъу-риз жедайди чна куь рикIел хкизва.